

bolicae uersutiae ausus est contradicere, pudore correptus
neceffe est ut cedat uirtuti.

CAPVT II.

VOLO enim uos scire quantum pro uobis
& pro his sollicitudinem habeam qui La
odiciae sunt, & quotquot non uiderunt fa
ciem meam in carne, ut consolationem ac
cipiunt corda eorum cum fuerint instru
cti in charitate, in omnes diuitias plenu
dinis intellectus, ad agnitionem mysterij dei in Christo
in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae abscon
diti.) Non se minus sollicitum pro his quos in carne mi
nime uidit quam de illis erat quibus praesens praedica
bat testatur, ut scirent non minore affectu diligi se ab eo,
quia eos non uiderat, quam caeteros apud quos erat dili
gebat, ut foueret animos eorum in charitate, & prompti
fierent per epistolam, agnitionem acciperent sacramen
ti dei in Christo, aduertentes has esse sapientiae & scienti
ae diuitias, si agnoscatu[r] Christus in deitatis suae pleni
tudine adorandus. Omne igitur mysterium sacramenti
dei in Christo est. Hic est enim unus in quo omnis creatu
ra nisi sperauerit, peribit, ut omnium potentia in eo sit,
ut qui cognoscit istum, cunctorum quaecunq[ue] sunt cogni
tionem uideatur habere. Nec colendus alius praeter hunc
requiratur, quia omnium potentiarum uirtus in eo est.
Ex ipso enim habent omnes. Unus enim cum sit, omnia po
test: Quare & caput omnium dicitur, ut per ipsum omnes
subsistere uideantur. Digne ergo omnes thesauri sapien
tiae & scientiae in eo dicuntur absconditi. Omnis enim sci
entiae ratio totius creaturae supernae & terrenae in eo ut
sit, oportet, qui omnium eorum caput est, siue angelorum,
siue solis, siue lunae, siue stellarum aut caeterarum rerum
omnis scientiae peritia in autore illorum est, ut qui hunc
agnoscit nihil ultra requirat, nec sapientiam nec uirtu
tem quia agnouit eum in quo perfecta uirtus perfectaq[ue]
sapientia est. Quid enim alibi se putauerit inuenire, ple
ne in hoc & abunde inueniet. Nam quid sapientius Salo
mone

Daniel. 2

mone, quid prudentius Daniele, quibus idcirco deus præ cæteris sapiëntiam dedit, ut notum faceret infidelibus totius se sapiëntiæ esse autorem? Denique Nabuchodonozor dicit Danieli, admirans super sapiëntiam eius: Vere deus uester ipse est deus uiuus, & aperies mysteria. Quod quidem omnem incredulum latet, in Christo omnem esse sapiëntiam & scientiam, quia non legunt in Euangelijs astrologiam, non in apostolo geometrica, non in propheta arithmetica, nec musicam, quæ idcirco despecta sunt à nostris, quia ad salutem non pertinent, sed magis mittunt in errorem & auocant à deo, ut dum his studet ratiocinationum disputationibus curam animæ suæ nõ habeant. Quæ enim tam uera sapiëntia est nisi cognouit se quod proffit, & despexisse quod obfit? Obest enim quia impedit animam ne curam sui agat. Non immerito ergo qui Christum agnouit, inuenit thesaurum sapiëntiæ & scientiæ, agnouit enim quod ei sit utile. Hoc dico, ut nemo uos circumueniat in subtilitate sermonis. Nam & si corpore absens sum sed spiritu uobiscum sum gaudens & uidens ordinationem uestram, & supplēs id quod deest utilitati fidei uestre.) Commonet ne in malorum colloquijs & astutia iniquitatis sensus eorum traducere tur, quia sapientes mundi arte quadam & minutijs disputationum irretire gestiunt simplicium animas, ut ratione mundanarum rerum abstrahant eos ab spe quæ est in Christo. Vnde apostolus spiritu se illic adesse dicit, ut reuerentiam eius ante oculos habentes abstinerent se ab huiusmodi hominibus. Si enim spiritus Helisæi prophetæ uidit fraudē Giezi euntis ad Naaman Syrum, ut acciperet sub nomine eius quæ illi mandata non fuerant, & descendente prompto animo Naaman ei plus dedisse quàm fuerat postulatus, quanto magis ea quæ dixit poterat in spiritu uidere? Maior enim gratia fuit in Apostolis quàm in prophetis. Et ut promptiores illos faceret circa traditionem Euangelij, gaudere se dicit in dispositione conuersationis illorum, ut scientes unde deo placeatur, in eo fierent firmiores, per quod digni effecti ad utilitati

litatis profectum, fidei suæ addiscerent sensum. ¶ Quæ-
admodum enim accepistis Christum Iesum dominū no-
strum in ipso ambulate, radicati & ædificati in ipso & cō-
firmati fide sicut & docti estis ambulātes in illa cum gra-
tiarum actione.) Hoc monet & hortatur, ne deuotio eo-
rum minueretur & recederent à fide quam fuerant asse-
cuti, & prauis fabulis euersi aliter Christum acciperent
quàm didicerāt. Multi enim corruptores fidei circūibat
ad seducendos simplices dolose, & cum simulatione an-
nunciantes Christum, quos euitari monet magna cau-
tela, ut stabiles & firmi supra fundamentum trinitatis
spe futurorum gratias uberes agerent super misericor-
dia dei. ¶ Videte ne quis uos deprædetur per philoso-
phiam & inanem fallaciam secundum traditionem ho-
minum, secundum elementa huius mundi, & non secun-
dum Christum, quia in ipso habitat omnis plenitudo di-
uinitatis corporaliter.) Philosophiam dicit terrenam,
per quam solent seduci, qui cupiunt prudentes iudicari
in mundo. Hęc argumentis & subtilitate minutiarū quo-
rundam componitur, quasi physicas inuestigauerit rati-
ones, quædam habens admixta quæ hortamēta sunt bo-
næ uitæ uel documenta, aliquando de mensuris, nec non
de numeris, aliquando de elementorum qualitatibus &
quãtitatibus ordinata. In cuius disputationibus qui in-
ciderit uix & raro euadet. Detinetur enim uerisimilibus
causis, & commenticijs rebus, nihil tam uerum æsti-
mans quàm conspicitur & intelligitur in elementis. Et
quia quæ ad præsens sunt & cernuntur oculis suauia &
oblectabilia uidentur, aliquantos seducunt qui spiritalē
rationem despiciendam & ridendam putant desperatio-
ne futuri, omnem uim astris assignantes, carnali ratio-
ni obnoxij, ne grauia credēda sint sustolli in cælum pos-
se neue leuia uenire ad terras, aut aliquid corporeum si-
ne rerum admixtione generari, repugnātes potentia ac-
prouidētia dei. Sciūt em̄ legi in diuinis ueteribus Hebræ-
orū uoluminibus multa gesta p̄ Moysen que humana ra-
tio nō capit, simili mō & in nouis libris facta à domino

aut per apostolos quę tractatus carnalis prohibet credi. Hanc ergo traditionem uel philosophiam fallacę & inanem appellat, quia non à potętia dei ordinata est, sed ab imbecillitate ratiocinationis humanę, quę potentiam dei intra scientiam suam coartat, ne aliter credatur face re quàm carnalis se continet ratio, qua singulis elementis diuinitatis diuersitatę deputant ad culturam, ut obligent animos imperitorum ne se ad deum uerum extendant. Quam ob rem cauendam monet traditionem istā, quia mundi cultrix est, non dei qui unus est, nec ad Christum sed à Christo abstrahit in quo perfectio diuinitatis est. Omnia enim quę habet pater dedit filio cum illū in plenitudinis genuit diuinitate corporaliter, ut quia ipse caput est, creatura autę eius corpus est, quicquid putatur posse cęlestis creatura, hoc totū plene in Christo esse credatur, ut nullus arbitretur quęquam colendum. Quicquid enim in aliquo magnum putauerit, plus in illo inueniet, quia omnes ex ipso habent sicut ex capite membra, ipse autem plenus est semper. ¶ Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis.) Plus significat credentibus dari quàm potest in elementis comprehendī, quia qui in Christo est, repletus est diuinitatis abundantia quam elementa non habent. Denique in credētibz spiritus sanctus inhabitat quod elementis concedi non potuit, quia indignum erat & incongruū, ut inuisibilis habitaret in substantia uisibili, & incorporeus in his quę sensibilia sunt. Audiant ergo & ueniant cultores eorum & credant in Christo, ut fiant maiores eorum quos nunc colunt. ¶ In quo etiam circumcisi estis, circumcisione nō manufacta, in expoliationem corporis carnis in circumcisione Christi, unā cum illo sepulti in baptismo in quo & simul surrexistis per fidem operationis dei, qui suscitauit illum ex mortuis.) Hi circumciduntur in Christo qui amputata totius traditionis humanę cultura Christo iunguntur corde non carne circumcisi, id est, in spiritu non in carne seruientes, ut à terrenis ad cęlestia, ab humanis ad diuina, & ab errore conuertantur

uertatur ad ueritatem, capiti & auctori suo copulati per
charitatem. Cum quo & sepulti sunt in baptismo, resur-
xerunt autem per fidem dei, in quo credunt quod exem-
plo Christi resuscitabit illos ex mortuis. Illic enim ho-
mo uetus deponitur & nouus assumitur: Peccatis mori-
tur, ut uiuat iusticiæ. Elementis abrenunciat, ut Christo
societur, resurrectionis futuræ tenens pignus exemplo
saluatoris qui resurrexit ex mortuis. Hęc igitur commo-
net ut perseuerent in abrenunciatione pompæ & præ-
stigijs satanæ. Qui idcirco elementorum suadet culturã,
ut a deo auocet & participes apostasiæ suæ uolens effice-
re homines, Quia enim sub nomine suo culturam suade-
re non potest: horretur enim ipso nomine, sub alterius
nomine suam conatur implere uoluntatem. ¶ **Et uos cũ**
mortui essetis in delictis & præputio carnis uestræ, con-
uiuificauit simul cum illo donans nobis omnia delicta,
deleto chirographo quod aduersum nos erat decreti qđ
contrarium erat nobis, & illud tulit de medio & affixit
cruci, exuens principatus & potestates ostentauit in au-
toritate triumphans illos in idipsum) Mortuos dicit gē-
tiles fuisse. Primum quidem quia legem quæ ad testimo-
nium data est creatoris & ad uitia condemnanda recipere
noluerunt. Deinde impietatis peccatorum suorum causa
indigni erant uita, ideoq; discreuit hos a Iudæis, quasi
qui fuerint inimici dei unius. Iudæi uero in unius dei cō-
fessione degentes adueniēte Christo addiscunt mysteriū
dei, quod expectabant ad iustificationem suam, ut in eo
quod subreptum illis fuerat, quia impossibile est esse si-
ne peccato, acciperent remissionē. Vnde post causam gē-
tilium inducit & Iudæos dicens: Donans nobis omnia
delicta, ut post specialē subijceret & generalem, quia cun-
ctis donauit omnia delicta. Sed quia sicut dicit dominus.
Cui plus donatum fuerit amplius debet diligere, idcirco
commonet gentes, ut considerantes causas malorum
suorum, & qualem gratiam acceperint a deo in Christo,
tota deuotione solliciti sint circa obsequium eius, a quo
a diuersa mortis pœnã sunt liberati. Quomodo ergo do-
nauit

Luca. 7

H h

nauit nobis omnia delicta, Deleto, inquit, chirographo
 quod erat aduersarium nobis. Et quid est & quantum est
 delere, subiecit dicēs: Et illud tulit de medio. Sic ergo de
 leuit cum tulit de medio. Sic autem tulit de medio, cum
 affixit ait cruci. Affigere autem cruci, hoc dixit esse spo-
 liare principatus & potestates publice & detriumphare
 illos in Christo: Hæc sicut uides obscura sunt, ac per hoc
 adhibita cura dilucidanda sunt. Hoc est præsidium dei
 quod per significantiam diuersarum causarum exponit
 apostolus. Multa enim acta memorat ut genus hominū
 ad indulgentiā perueniret, ut non solum propria remit-
 teret nobis delicta, sed & illud tolleretur peccatum, quod
 ex Adæ erat præuaricatione, quod appellauit chirogra-
 phum in decretis, quod nos à mortuis surgere non sine-
 bat: quia si non & hoc tulisset de medio, exeūtes hinc qui
 acceperant remissa, illic tenerentur apud inferos. Porro
 autem ideo omnia delicta concessa sunt, ut resurgerent
 à mortuis. Quia enim ex peccato mors, sublato peccato
 fit resurrectio mortuorum. Quod quidem fieri minime
 potuisset, nisi peccatum affixisset cruci. Dum enim non pec-
 cando saluator uincit peccatum, quod hominem tene-
 bat obnoxium, insuper & occiditur ab eo innocens, si cru-
 cifigitur peccatum. Deuictum enim peccatum mortifica-
 tum dicitur. Crux enim non saluatoris mors est, sed pec-
 cati. Innocens enim sic qui occiditur, reos illos facit, à
 quibus occiditur. Peccatum autem principes & potesta-
 tes intelligamus, quorum studio peccauit primus A-
 dam. Ad autores enim referendum est nomen hoc, quo-
 rum mortem in expoliatione significauit. Mors enim ip-
 sorum hæc est, quia uicti à saluatore dum expoliantur
 animabus, quas tenebant in captiuitate, mortificantur.
 Rei enim facti sunt, quia cum hac autoritate animas te-
 nerent quia peccauerant, ipsi inuenti sunt amplius pec-
 catores, dum illum, qui illos non peccando uicerat, occi-
 derunt. Et sic iuste expoliati sunt, sicut dixit publice, id
 est, in cruce, quod est palam detriumphati à deo in Christo.
 Ille enim detriumphatur, qui palam uincitur, & spolia eius
 publicant.

publicantur. Ostenditur enim omnibus prostratus, quā ceteris insultabat. Decretū autē qđ dicit, non est hoc quod pagani fatum appellant, quia illud non omnibus cōtrarium asserunt: quia quosdam dicunt ex hoc felices, alios infelices. Hoc enim decretū omnibus dicit fuisse contrariū. Sētentia enim erat cunctis aduersa hominibus. ¶ Nemo em̄ iudicet uos in cibo, uel in potu, aut in parte diei festi, aut in neomenijs, aut in sabbato, quod est umbra futurorum, corpus autem Christi.) Quoniam omnis spes uitæ in Christo est ac fiducia, nulli superstitioni aut legi subiacere nos debere præcepit, quam obrem perstrepen-tes, aut aliquid quod ad fidem Christi non pertinet susurrantes contemnendos, istum autem solum sequendū, per quem deuicta mors est, & reddita resurrectio mortuorum. Quidam enim Iudæorum solent iudicare fideles, quod ea quæ interdicta per Moysen sunt, edant de cibis, cum omnia deus munda fecerit. Indigni autem iudicati Iudæi de his edere, prohibiti sunt à melioribus. Solent iterum reprehendere nos, quia dies festos eorū spernimus, aut quia initia mensium non obseruamus quæ neomenias uocant, maxime autem quod dies sabbatorum non custodimus, ut ocio & epulis cum luxuria trāsigantur: quod magis ad offensam pertinet, quā ad gratiā. Hæc autem omnia sunt corpus Christi, quia elementorum per effectus sunt uocabula. Hinc est unde in Euangelio dicit: Dominus est enim, inquit, filius hominis etiam sabbati. Per ipsum enim omnia, quæ quidē sic data sunt per Moysen, ut umbra essent uel figura futurorum, ut apparente ueritate figura cessaret. Sicut enim absente imperatore imago eius habet autoritatem, præsentem non habet: ita & hæc ante aduentum domini tempore suo obseruanda fuerunt, præsentem autē carent autoritate. Nunquid aliquis uicem domini agens, ipso præsentem dominatur? Si præfeſtorum uicarij præsentibus eis priuati sunt, quanto magis serui præsentem domino etiam ipsi in obsequio debent uideri? ¶ Nemo uos deuincat uolens in humilitate animi & superstitione angelorum ea

quæ uidet, extollens se frustra, inflatus mente carnis sue & non tenens caput illud, ex quo omne corpus per compagines & conunctiones subministratum & compaginatum crescit in augmentum dei.) Quod superius sub nomine philosophiæ cauendum monuit, nunc apertius docet obseruandū ab his, qui terrenæ sapientiæ studentes, hæc colenda asserunt, quæ obrutibus adiacent uel apparent, ut horum detentæ culturis animæ sub firmamento obligatæ teneantur, ne se supra firmamentum tendāt ad superiores cælos, ad deum omnium adorandū. Quod opera efficitur inimici, ut semper animas super terras humiliatas detineat, ubi se scit semper de cælis deiectum futurum iusto iudicio dei, religionem simulans, cum sit maximū sacrilegium. Insulantur enim motum peruidentes stellarum, quas angelos uocat, nō autoritate diuina, sed superstitione humana, quæ ad nihilum proficit nisi ad damnum, nolentes tenere fidem Christi, qui omnium creator & dominus est. Ex ipso enim omnes originem habent, quare & corpus eius dicuntur, si tamen agnoscāt eum. Ad ipsum enim cōuersi reædificantur, compaginati fide eius, subministrante Euāgelio adunantur cuncti quasi membra corporis in charitate Christi, ut augmentum faciant deo. Cum enim redeunt ad illum, qui per errorem deseruerant illum, minuentes copias diuitiarū eius, dum denegant eius se esse, clementem faciunt deo, quia ex perditis acquiruntur deo. Rursum de Iudæis dicit, ga & ipsi sub elementis seruiunt non elementis. Hoc loco de paganis. ¶ Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi, quid tanquam uiuentes in hoc mundo decernitis? Omnis qui baptizatur in Christo, moritur mundo. Cunctis enim superstitionum erroribus abrenunçiat, ut solam colat fidem Christi. Amotis enim quæ naturali iusticiæ accidunt, relinquitur disciplina data à deo, per quā uiuitur deo, per spem quæ est in Christo. Moritur autem his, quibus subiectus fuerat per errorem, dum negat illos quos præsumperat esse. Et ita fit, ut per inimicitiam abrenunçiationis inuicem

sibi

sibi mortui dicantur, homo & elementorū cultura. **M**undum enim dicens, errorem carnis significat. **O**mne em̄ quod uidetur, carni deputatur. **H**inc est unde & Ioannes apostolus: **N**olite, inquit, diligere hunc mundum, neque ea quæ in hoc mundo sunt, id est, neq; elementa, quibus compactus mundus est, neq; errores, quos humana ad inuenit traditio, diligamus, sed solum **C**hristum, qui mortuus est pro nobis, ut corpori suo nos sociaret ex perditis. **Q**ui ergo consepulti sunt **C**hristo, mortui sunt elementis, ut nihil curent ex his. **S**uperna enim didicerunt tenenda, quæ possunt uitam donare perpetuam. **N**ec em̄ nec præsentem dant, & impediunt ne apprehendatur futura. **Q**ui autem post baptismum ambigit de aliquibus, putans quædam de ueteribus ueneranda, uiuere se ostendit elementis, quæ decernit colenda, aut dubitat cōtemnenda, hic remanebit intra circulos mūdi, alienus à deo quia ueteri indutus homine, carnalia transire non poterit. **N**e terigeritis, ne gustaueritis, ne contrectaueritis, quæ sunt omnia in interitū & corruptionem per abusionem secundum præcepta & doctrinas hominū. **P**rohibet omni genere ab spe mundanorum, quia inanis est, ne colant, ne assentiant, ne cogitent, quia quæ promittunt, corruptionis sunt. **V**sus enim culture ipsorum interitum generat, quia præcepta & doctrinæ nō dei, sed hominum sunt, in quibus uana spes est: quippe cum aduersus creatorem inuenerit hæc error humanus, ut prohibens ab unius dei fide, multorum deorum superstitionē inducat. **Q**uæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ simulatione religionis, & humilitate animi, ad uexationem corporis non in honore aliquo ad saturitatē & diligentiam carnis. **N**unc se sapientiæ rationem habere putant, quia traditioni humanæ nomen religionis applicāt, ut religio appelletur, cum sit sacrilegium: quia quod cōtra autorem est, sacrilega mente inuentum est. **N**omen ergo fingit, ut falsa quæ sunt, possit uera asserere, & humanas mentes in terra humiliat, ne se erigāt ad superna: aut terrena colentes, excidant à supernis cæ-

1. Ioan. 2.